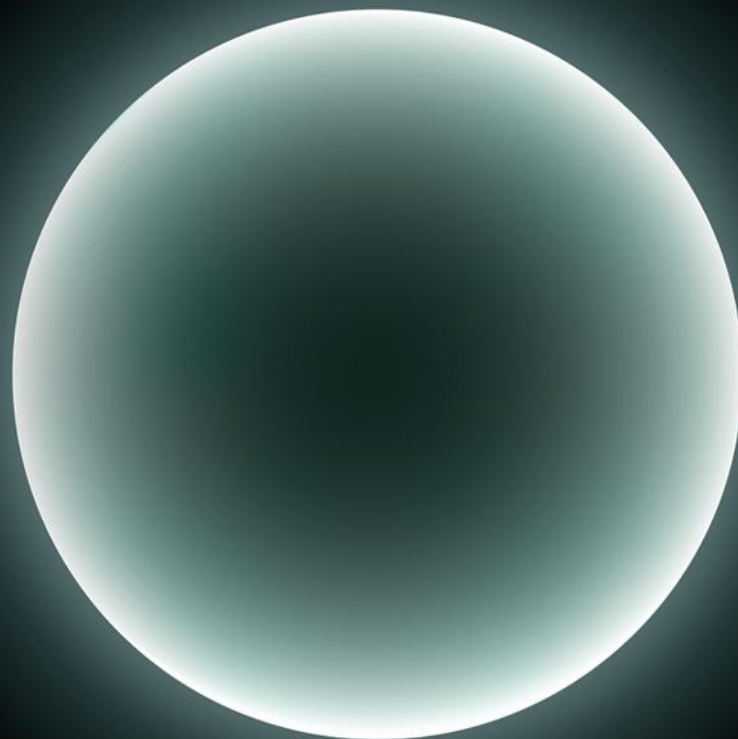

Deloitte.

**Rapport avseende granskning
av årsredovisning 2017**

Mars 2018

Audit & Assurance ●

Innehåll

Innehåll	1
Sammanfattning	2
Uppdrag och bakgrund	2
Sammanfattande bedömning	2
Kommentarer	2
1. Inledning	3
Uppdrag och bakgrund	3
Revisionsfråga	3
Revisionskriterier	3
Avgränsning	3
Metod	3
2. Granskningsresultat	4
2.1. Förvaltningsberättelse	4
2.2. Avvikelse från lag och rekommendationer	7
2.3. Resultaträkning	7
2.3. Balansräkning	8
2.4. Kassaflödesanalys	8
2.5. Sammanställd redovisning	8

Sammanfattning

Uppdrag och bakgrund

Revisorerna ska enligt kommunallagen pröva om räkenskaperna är rättvisande samt bedöma om resultatet i årsbokslutet är förenligt med de mål fullmäktige beslutat. Revisorernas skriftliga bedömning ska biläggas årsbokslutet.

På uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Östersunds kommun har Deloitte granskat kommunens årsredovisning för räkenskapsåret 2017.

Sammanfattande bedömning

Vår sammanfattande bedömning är att kommunen till stora delar följer kommunallagen, lagen om kommunal redovisning och redovisningsrekommendationer för området.

Avvikelse görs från lag och normerande organs rekommendationer när det gäller redovisning av pensioner, leasing och klassificering av finansiella tillgångar.

Vi bedömer, trots nämnda avvikelser, att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande.

Vi bedömer att resultatet enligt årsredovisningen inte är förenligt med fullmäktiges mål för god ekonomisk hushållning. Vi bedömer i övrigt att resultatet enligt årsredovisningen är förenligt med de verksamhetsmål som fullmäktige uppställt.

Kommentarer

I förvaltningsberättelsen redovisas måluppfyllelsen av fullmäktiges långsiktiga mål inom de fyra perspektiven demokratisk, social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet.

Kommunen redovisar en sammanvägd bedömning för vart och ett av de fyra målen. Ett mål uppnås helt och övriga tre delvis. Motiveringar kring utfall av nämndmålen för bedömningarna har lämnats. Sammantaget gör kommunen bedömningen att graden av måluppfyllelse är god eftersom merparten av målen nås.

Vår bedömning är att kommunen inte uppnår satta mål för god ekonomisk hushållning enligt riktlinjerna. Redovisningen av den samlade måluppfyllelsen kan utvecklas. En prioritering (viktning) av målen inom respektive perspektiv skulle ha underlättat för förståelsen och gjorda bedömningar kring måluppfyllelsen.

Av lagen om kommunal redovisning framgår att bokföring och redovisning ska fullgöras på ett sätt som överensstämmer med god redovisningssed.

De avvikelser från lag och rekommendationer som kommunen gör kommenteras, liksom tidigare år, under avsnittet "Tillämpade redovisningsprinciper". Kommunen behöver dock utveckla upplysningarna när det gäller vilka exceptionella förhållanden som föreligger samt varför avvikelser måste göras för att åstadkomma en rättvisande bild.

Vi rekommenderar att kommunen följer bestämmelser i lagstiftning och de rekommendationer som har lämnats av normgivande organ.

Östersund 2018-03-28

DELOITTE AB

Marianne Harr
Godkänd revisor

Mats Henriksson
Auktoriserad revisor

1. Inledning

Uppdrag och bakgrund

Enligt lagen om kommunal redovisning (KRL) ska en kommuns årsredovisning redogöra för utfallet av verksamheten, verksamhetens finansiering och den ekonomiska ställningen vid räkenskapsårets slut.

Enligt KRL och kommunallagen (KL) är det Kommunstyrelsen som ansvarar för årsredovisningens upprättande. På uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Östersunds kommun har Deloitte granskat kommunens årsredovisning för räkenskapsåret 2017.

Revisionsfråga

Revisorerna ska enligt KL pröva om räkenskaperna är rättvisande samt bedöma om resultatet i årsbokslutet är förenligt med de mål fullmäktige beslutat om. Revisorernas skriftliga bedömning ska biläggas årsbokslutet.

Revisionen har utförts i enlighet med god revisionsredovisning i kommunal verksamhet. Det innebär att vi planerat och genomfört revisionen för att med hög men inte absolut säkerhet försäkra oss om att årsredovisningen inte innehåller väsentliga felaktigheter. En revision innefattar att granska ett urval av underlagen för belopp och annan information i räkenskapshandlingarna. I en revision ingår också att pröva redovisningsprinciperna och kommunstyrelsens tillämpning av dem samt att bedöma de betydelsefulla uppskattningar som kommunstyrelsen gjort när de upprättat årsredovisningen samt att utvärdera den samlade informationen i årsredovisningen.

Granskningen har utgått från följande kontrollmål:

- Redogör årsredovisningen för utfallet av verksamheten, verksamhetens finansiering och den ekonomiska ställningen vid räkenskapsårets slut?
- Är räkenskaperna i allt väsentligt rättvisande?
- Är resultatet i årsbokslutet förenligt med de mål fullmäktige beslutat?

Revisionskriterier

Revisionskriterierna utgör de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser och bedömningar. Huvudsakliga revisionskriterier har varit:

- Kommunallag (1991:900)
- Lag (1997:614) om kommunal redovisning
- Budget 2017
- Rekommendationer från Rådet för kommunal redovisning (RKR), vars huvuduppgift är att främja och utveckla god redovisningssed i kommuner och landsting i enlighet med KRL.
- Normering från Bokföringsnämnden i tillämpliga delar.

Avgränsning

Granskningen har skett utifrån väsentlighet och risk. Vi har därför granskat ett urval av underlagen utifrån en väsentlighets- och riskbedömning.

Metod

I årsredovisningen har följande delar granskats:

- Förvaltningsberättelse (inklusive drift- och investeringsredovisning)
- Resultat- och balansräkningar
- Kassaflödesanalys
- Sammanställd redovisning
- Verksamhetsberättelser
- Granskning har skett av specifikationer till årsredovisningen.

För att granska att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande, har granskning skett av: fullständighet, riktighet, existens, tillhörighet, periodisering, värdering, äganderätt och förpliktelser samt innehåll, presentation och läsbarhet.

2. Granskningsresultat

2.1. Förvaltningsberättelse

Enligt KRL 4 kapitlet ska förvaltningsberättelsen innehålla en översikt över utvecklingen av kommunens verksamhet (KRL 4:1). Upplysningar ska även lämnas om:

- Sådana förhållanden som inte ska redovisas i balans- eller resultaträkningarna, men som är viktiga för bedömningen av kommunens resultat och ställning (KRL 4:1 1p).
- Händelser av väsentlig betydelse som inträffat under räkenskapsåret eller efter dess slut (KRL 4:1 2p).
- Kommunens förväntade utveckling (KRL 4:1 3p).
- Väsentliga personalförhållanden (KRL 4:1 4p) och uppgift om sjukfrånvaro (KRL 4:1a).
- Kommunens investeringsverksamhet (KRL 4:2).
- Redovisning av hur utfallet förhåller sig till den budget som fastställts för den löpande verksamheten (KRL 4:3).
- Hur ett eventuellt negativt resultat ska regleras (KRL 4:4).
- Hur målen för god ekonomisk hushållning uppnåtts (KRL 4:5).

Sådana upplysningar som avses i KRL 4:1 ska också omfatta sådan kommunal verksamhet som bedrivs genom andra juridiska personer (KRL 8:1), dvs. koncernbolag.

Kommentarer

Vi bedömer att förvaltningsberättelsen i allt väsentligt innehåller en översikt över utvecklingen av kommunens verksamhet i enlighet med KRL 4:1. Upplysningar avseende händelser av väsentlig betydelse, som inträffat under räkenskapsåret eller efter dess slut, samt sådana förhållanden som inte ska

redovisas i balans- eller resultaträkningar men som är viktiga för bedömningen av kommunens resultat och ställning finns redovisade i förvaltningsberättelsen.

En finansiell analys redovisas för kommunen med väsentliga punkter ur ett risk- och kontrollperspektiv som innefattar avstämning mot balanskravet. Väsentliga personalförhållanden för kommunen framgår av personalavsnittet.

Redogörelse lämnas avseende ekonomiska engagemang mellan kommunen och de enheter som ingår i den samlade kommunala verksamheten.

2.1.1. Kommunens förväntade utveckling

Vi har granskat om förvaltningsberättelsen innefattar en beskrivning av kommunens förväntade utveckling.

Kommentarer

Kommunens förvaltningsberättelse innehåller en omvärldsanalys avseende den samhällsekonomiska utvecklingen som till viss del beskriver de utmaningar kommunen står inför framöver. Beskrivningar i förvaltningsberättelsen avseende kommunens utveckling när det gäller exempelvis arbets- och bostadsmarknad, befolkningsförändringar och skatteunderlag lämnas. Förändringar i verksamheterna återfinns i respektive nämnds/styrelsens verksamhetsberättelse.

Vi bedömer utifrån vår genomgång att beskrivningen av kommunens förväntade utveckling i allt väsentligt ger en rättvisande bild samt i övrigt är upprättad i enlighet med kraven i KRL.

2.1.2. Väsentliga personalförhållanden och uppgift om sjukfrånvaro

Vi har granskat att personalavsnittet bland annat innehåller de uppgifter som anges i KRL:

- Den andel av sjukfrånvaro som avser frånvaro under en sammanhängande tid av 60 dagar eller mer,
- Sjukfrånvaron för kvinnor respektive män samt,
- Sjukfrånvaron för anställda i åldrarna 29 år eller yngre, 30-49 år och 50 år eller äldre (KRL 4:5).

Kommentarer

Den personalekonomiska redovisningen återfinns i eget avsnitt och uppfyller kraven i KRL.

2.1.3. Kommunens investeringsverksamhet

Vi har granskat att:

- Investeringsredovisningen visar kommunens totala investeringsverksamhet
- Investeringsredovisningen är uppställd enligt god redovisningssed
- Beloppen i investeringsredovisningen överensstämmer med bokföring
- Avvikelser i förhållande till budget har analyserats och kommenterats

Kommentarer

Vi bedömer att investeringsredovisningen utifrån ovanstående genomgång i allt väsentligt ger en rättvisande bild av investeringsverksamheten samt i övrigt upprättad i enlighet med kraven i KRL.

2.1.4. Redovisning av hur utfallet förhåller sig till den budget som fastställts för den löpande verksamheten

Vi har granskat att:

- Budgeterade och redovisade intäkter och kostnader redovisas i sammanfattning
- Redovisade intäkter och kostnader överförs riktigt från bokföringen
- Samma periodiseringsprinciper gäller för både budget och redovisning
- Driftredovisningen är analyserad i förhållande till ekonomi och fastställda mål

Kommentarer

Driftredovisningen framgår av förvaltningsberättelsen. Kommentarer och analyser kring driftsresultat har främst samlats i förvaltningsberättelsens finansiella analys.

Kommentarer kring ekonomi och avvikelser mot budget finns även i respektive nämnds/styrelsens verksamhetsberättelse.

Vi bedömer att driftredovisningen utifrån ovanstående genomgång i all väsentlighet ger en rättvisande bild av utfallet för den löpande verksamheten samt är upprättad i enlighet med kraven i KRL.

2.1.5. Hur ett eventuellt negativt resultat ska regleras

Vi har granskat att:

- Kommunen uppfyller balanskravet
- Det vid eventuellt negativt resultat framgår när och på vilket sätt kommunen avser att reglera detta
- Det framgår hur eventuellt tidigare års negativa resultat har reglerats
- Det framgår skälen till att inte reglera ett eventuellt negativt resultat, i de fall fullmäktige beslutat om att sådan reglering inte ska ske

Kommentarer

Efter balanskravsavstämning redovisar kommunen ett resultat om 66,8 mnkr (föregående år 67,5 mnkr). Justeringar har gjorts för realisationsvinster med 0,2 mkr. Kommunen har inga tidigare negativa resultat att reglera.

2.1.6. Hur målen för god ekonomisk hushållning uppnåtts

Vi har granskat att:

- Kommunen uppfyllt av fullmäktige fattade finansiella mål
- Kommunen uppfyllt de av fullmäktige fattade verksamhetsmål som är av betydelse för god ekonomisk hushållning

Kommunen ska för verksamheten ange mål och riktlinjer som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning. För ekonomin ska de finansiella mål som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning anges. Exempel på vad som kan ingå i den finansiella målsättningen är resultatkrav med anledning av framtida kapacitetsbehov med nuvarande service.

Kommunen har, i den ekonomiska planeringen, målet att det ekonomiska resultatet ska uppfylla kriterier för god ekonomisk hushållning. Finansiellt innebär det för kommunen ett resultat motsvarande 2 % av skatteintäkter och statsbidrag vilket motsvarar ca 74 mkr. Målbilden har varit att större delen ska kunna användas för egenfinansiering av investeringar utöver avskrivningar. Därutöver bör resultatet ge möjlighet att amortera på lån som kommunen vid investeringstoppas enskilda år har tagit/behöver uppta.

Målet har getts uttryck i följande meningar:

Kommunens totala inkomster, sett över två mandatperioder, är större än de totala utgifterna för att undvika att låneskulden ökar på lång sikt.

Underhållet på kommunens fastigheter sker på ett sätt som inte försämrar värdet på dem.

Följande områden har åsatts delmål (indikatorer)

- Resultat före extraordinära poster i relation till skatteintäkter, utjämning, statsbidrag och finansnetto är satt till 1 % och når inte målet för god ekonomisk hushållning.
- Kassaflödet före upplåning, rullande 8 år bakåt i tiden.
- Akut och planerat underhåll egna fastigheter.
- Sjukfrånvaron ska minska

Uppföljningar och bedömningar kring nämndernas/styrelsernas måluppfyllelse görs regelbundet under löpande verksamhetsår.

I redovisningen av måluppfyllelsen inom ekonomisk hållbarhet nås 26 mål helt eller delvis av 37 nämndmål. Exempel på nämndmål som nås är ökad befolkning, fler gästnätter och fler bostäder samt att sjukfrånvaron minskar. Kostnaderna för akut och planerat underhåll av fastigheter har inte nått målvärdena i budget. Andelen behöriga förskollärare och lärare har inte ökat som planerat. Ekonomiskt utfall överstiger resultatmålet i budgeten. Den sammanvägda bedömningen av ekonomisk hållbarhet är att graden av måluppfyllelse är god. Det akuta och planerade underhållet (kr/kvm/år) anses utmanande och inte av ringa betydelse då kommunen har stora värden i sina fastigheter.

Socialnämnden har i verksamhetsberättelsen utvecklat skrivningar av ekonomi kopplat till verksamhet och måluppfyllelsen på ett positivt sätt och som bidrar till ökad förståelse kring verksamhetens redovisade överskott. Vård- och omsorgsnämnden når målen utifrån brukarperspektiv i stort. När det gäller mål i genomförandet saknas åtgärder för hur verksamheten ska nå måluppfyllelse. Barn- och utbildningsnämnden når inte vitala resultatmål och redovisar åtgärder för att nå målen inom ram för det systematiska kvalitetsarbetet. Det är dock inte uttalat om planerade och vidtagna åtgärder leder till måluppfyllelse. Kommunstyrelsen når samtliga mål utom målvärdet för hållbart medarbetarengagemang. Övriga nämnder kommenterar i huvudsak måluppfyllelsen och åtgärder för att nå målen i sina verksamhetsberättelser.

De totala inkomsterna är större än de totala utgifterna. Underhållet på kommunens fastigheter avspeglar inte satta delmål och torde därigenom inte motsvara det underhåll som "inte försämrar värdet på dem". Trots detta gör kommunen sammantaget bedömningen att graden av måluppfyllelse är god eftersom merparten av delmålen nås.

Vår bedömning är att redovisningen av den samlade måluppfyllelsen kan utvecklas. En prioritering (viktning) av målen inom respektive perspektiv skulle ha underlättat för förståelsen och gjorda bedömningar kring måluppfyllelsen.

Kommentarer

Kommunen gör en samlad bedömning kring måluppfyllelsen utifrån vart och ett av fullmäktiges långsiktiga mål. Överväganden kring åtgärder och på det sätt nämndmål och övergripande mål/delmål ska nås kopplat till kommunens definition av god ekonomisk hushållning görs inte.

2.2. Avvikelse från lag och rekommendationer

Av KRL framgår att om avvikelse görs från vad som följer av allmänna råd eller rekommendationer från normgivande organ på det kommunala området, ska upplysning om detta och om skälen för avvikelsen lämnas i en not.

Av RKR:s information "Tolkning och tillämpning av avstegsregeln" framgår att avvikelse från rekommendationer endast kan göras i undantagsfall och under exceptionella förhållanden då en kommun eller ett landsting kan visa att en viss regel i det aktuella fallet leder till en icke rättvisande bild. Av upplysningen om skälen till avvikelsen bör det tydligt framgå vilket exceptionellt förhållande som föreligger samt varför det i just det aktuella fallet behöver göras avsteg för att åstadkomma en rättvisande bild.

Avvikelse som inte kan motiveras utifrån syftet att redovisningen ska ge en rättvisande bild och där exceptionella förutsättningar i det specifika fallet inte kan påvisas, bedöms inte vara förenliga med god redovisningssed.

Kommentarer

Kommunen redovisar och lämnar upplysningar om avvikelser från bestämmelser i KRL och rekommendationer från normgivande organ i följande avseenden (liksom tidigare år):

- Pensionsförpliktelser. Kommunen redovisar från och med 2010 en del av pensionsförpliktelserna intjänad före 1998 som avsättning, vilket är ett avsteg från KRL.
- Klassificering av finansiella anläggningstillgångar. Kommunens pensionsmedelsportfölj klassificeras som helhet som finansiell

anläggningstillgång. Detta är ett avsteg från RKR:s rekommendation avseende redovisning av finansiella tillgångar och finansiella skulder.

- Leasing. Samtliga leasingavtal har klassificerats som operationella leasingavtal vilket är ett avsteg från RKR:s rekommendation avseende redovisning av hyres-/leasing-avtal.

Avvikelserna kommenteras under avsnittet "Tillämpade redovisningsprinciper". Kommunen behöver dock utveckla upplysningarna om skälen för avvikelserna så att det på ett tydligare sätt framgår vilka exceptionella förhållanden som föreligger samt varför avsteg måste göras för att åstadkomma en rättvisande bild.

Vi rekommenderar att kommunen följer bestämmelser i lagstiftning och de rekommendationer som har lämnats av normgivande organ.

2.3. Resultaträkning

Enligt KRL ska resultaträkningen redovisa samtliga intäkter och kostnader samt hur det egna kapitalet förändrats under året.

Vi har granskat att:

- Resultaträkningen är uppställd enligt KRL
- Resultaträkningen i allt väsentligt redovisar årets samtliga externa intäkter och kostnader
- Noter finns i tillräcklig omfattning och utgör specifikationer av resultaträkningens poster samt möjliggör avstämning mot balanskravet
- Resultaträkningens innehåll är i allt väsentligt rätt periodiserat

Kommentarer

Vi bedömer att resultaträkningen är uppställd enligt bestämmelserna i KRL. Vi bedömer vidare att resultaträkningen ger en i allt väsentligt rättvisande bild av årets resultat och att noter finns i tillräcklig omfattning och utgör specifikationer av resultaträkningens poster.

Redovisade avvikelser från gällande regler och RKR:s rekommendationer har inte påverkat det redovisade resultatet för året.

2.3. Balansräkning

Enligt KRL ska balansräkningen redovisa kommunens samtliga tillgångar, avsättningar och skulder samt eget kapital på dagen för räkenskapsårets utgång (balansdagen). Ställda panter och ansvarsförbindelser ska tas upp inom linjen.

Vi har granskat att:

- Balansräkningen är uppställd enligt KRL
- Noter finns i tillräcklig omfattning
- Upptagna tillgångar, avsättningar och skulder existerar, och är i allt väsentligt fullständigt redovisade och rätt periodiserade
- Tillgångar, avsättningar och skulder har värderats enligt principerna i KRL
- Föregående års utgående balanser har överförts rätt som årets ingående balanser
- Specifikationer och underlag till utgående balanser finns i tillräcklig omfattning
- Årets resultat enligt balansräkningen överensstämmer med resultaträkningen

Kommentarer

Vi bedömer att balansräkningen är uppställd enligt bestämmelserna i KRL. Noter som utgör specifikationer av balansräkningens poster har upprättats i tillräcklig omfattning och utgör specifikationer av balansräkningens poster.

KRL anger att det endast är intjänade pensionsförmåner från och med 1998 som ska redovisas som en avsättning. I stället för en upplysning utanför balansräkningen redovisas delar av pensionsåtagandet (456 mkr) avseende intjänade pensionsförmåner före 1998 som en avsättning. I avsnitt "Tillämpade redovisningsprinciper" lämnas upplysningar om att tillämpning av gällande lagstiftning skulle medföra att det egna kapitalet skulle öka med motsvarande belopp som avsättningen skulle minska.

2.4. Kassaflödesanalys

I kassaflödesanalysen ska kommunens finansiering och investeringar under räkenskapsåret redovisas.

Vi har granskat att:

- Kassaflödesanalysen uppfyller kraven i KRL
- Noter finns i tillräcklig omfattning
- Kassaflödesanalysens innehåll överensstämmer med motsvarande uppgifter i övriga delar av årsredovisningen

Kommentarer

Kommunens kassaflödesanalys är uppställd i enlighet med rekommendationen från Rådet för kommunal redovisning och överensstämmer i allt väsentligt med övriga delar i årsredovisningen.

För att underlätta för läsaren bör kommunen komplettera kassaflödesanalysen med noter som utgör specifikationer av kassaflödesanalysens poster.

2.5. Sammanställd redovisning

Den sammanställda redovisningen ska enligt KRL innehålla en resultaträkning och en balansräkning som utgör en sammanställning av kommunens resultaträkning och resultaträkningarna för de övriga juridiska personer i vilka kommunen har ett betydande inflytande.

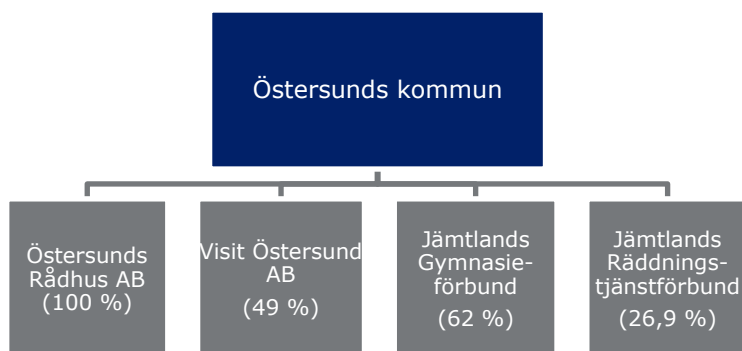
Enligt RKR:s rekommendation nr 8:1 är det god redovisningssed att inkludera en kassaflödesanalys.

Vi har granskat att:

- Den sammanställda redovisningen är uppställd enligt KRL
- Noter finns i tillräcklig omfattning
- Konsolidering skett av de bolag i vilka kommunen har ett betydande inflytande
- Proportionell konsolideringsmetod och förvärvsmetod har tillämpats vid konsolideringen
- Beloppen överensstämmer med den sammanställda redovisningen och de ingående bolagens redovisningar
- Eliminering av interna poster i allt väsentligt har skett

Kommentarer

Den sammanställda redovisningen innehåller förutom primärkommunen följande företag som redovisas i årsredovisningens koncernstruktur:

Den sammanställda redovisningen har upprättats enligt förvärvsmetoden med proportionell konsolidering. Förvärvsmetoden innebär att endast eget kapital som intjänats i koncernföretaget efter förvärvet har medräknats i kommun-koncernens egna kapital. Proportionell konsolidering innebär att belopp som inkluderats i den sammanställda redovisningens resultat- och balansräkning motsvarar kommunens andel i företagen.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, a UK private company limited by guarantee ("DTTL"), its network of member firms, and their related entities. DTTL and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL (also referred to as "Deloitte Global") does not provide services to clients. Please see www.deloitte.com/about for a more detailed description of DTTL and its member firms.

Deloitte provides audit, consulting, financial advisory, risk management, tax and related services to public and private clients spanning multiple industries. Deloitte serves four out of five Fortune Global 500® companies through a globally connected network of member firms in more than 150 countries bringing world-class capabilities, insights, and high-quality service to address clients' most complex business challenges. To learn more about how Deloitte's approximately 264,000 professionals make an impact that matters, please connect with us on Facebook, LinkedIn or Twitter.

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms, or their related entities (collectively, the "Deloitte network") is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.